

**KESAN KAEDAH PENYELESAIAN MASALAH PENGAJARAN
AKIDAH TERHADAP PENINGKATAN KEMAHIRAN BERFIKIR
KRITIS DI KALANGAN PELAJAR TINGKATAN EMPAT**

ISMAIL BIN ABAS

Perpustakaan Universiti Malaya

A511369905

UNIVERSITI MALAYA

2001

**KESAN KAEDAH PENYELESAIAN MASALAH PENGAJARAN
AKIDAH TERHADAP PENINGKATAN KEMAHIRAN BERFIKIR
KRITIS DI KALANGAN PELAJAR TINGKATAN EMPAT**

Ismail bin Abas

**Tesis Yang Dikemukakan Kepada Fakulti Pendidikan,
Universiti Malaya Sebagai Memenuhi Keperluan
Untuk Ijazah Doktor Falsafah**

2001

ABSTRAK

Kajian ini bertujuan untuk melihat kesan kaedah Penyelesaian Masalah Pengajaran Akidah terhadap peningkatan kemahiran berfikir kritis di kalangan pelajar tingkatan empat. Fokus utama dalam kemahiran berfikir kritis ialah aspek mengumpul dan mengguna maklumat, membuat keputusan, membentuk inferens dan membentuk analogi berdasarkan model Imam al-Ghazali (1058-1111). Kajian ini menggunakan reka bentuk faktorial pra-pasca eksperimen kawalan (*pre-post experiential control factorial design*). Subjek kajian terdiri dari 80 orang pelajar tingkatan IV yang dibahagikan kepada dua kumpulan iaitu kumpulan pencapaian sederhana dan pencapaian tinggi. Kajian dijalankan selama 7 minggu yang melibatkan 9 jam interaksi. Instrumen kajian terdiri daripada soalan ujian pencapaian, soal selidik, pemerhatian dan temu bual berstruktur. Soalan ujian pencapaian yang dibina berdasarkan empat kategori kemahiran berfikir kritis yang telah diubahsuai mengikut pengajaran Pendidikan Islam oleh Zaharah Hussin (1995) dari model Ennis (1995), California State Board of Education (1988) dan Beyer, B.K (1988). Soal selidik yang digunakan adalah dari model profail pembelajaran Gregore (1979) bagi mengukur stail belajar. Pemerhatian digunakan untuk melihat perlakuan, kecenderungan pelajar-pelajar serta suasana pembelajaran dalam kelas, manakala temu bual struktur digunakan sebagai data triangulasi. Penganalisisan data dibuat dengan komputer menggunakan program SPSS. Dua jenis statistik digunakan iaitu statistik deskriptif menggunakan kekerapan dan peratusan bagi menghurai sampel kajian dan menjawab persoalan kajian. Manakala statistik inferens menggunakan ujian-t dan ANOVA Dua-Hala bagi menganalisis data.

Dapatan kajian menunjukkan bahawa Kaedah Penyelesaian Masalah berkesan dalam meningkatkan pencapaian pelajar dalam Kemahiran Berfikir Kritis aspek mengumpul dan mengguna maklumat, membentuk inferens dan membentuk analogi berbanding dengan Kaedah Tradisional sama ada bagi kumpulan pelajar pencapaian sederhana mahupun pencapaian tinggi. Walau bagaimanapun Kaedah Penyelesaian Masalah hanya berkesan dalam meningkatkan pencapaian pelajar dalam aspek kemahiran membuat keputusan di kalangan pelajar pencapaian tinggi sahaja dan tidak berkesan kepada pelajar pencapaian sederhana. Kaedah Penyelesaian Masalah juga berkesan dalam meningkatkan minat pelajar terhadap pengajaran akidah bagi kedua-dua kumpulan pencapaian sederhana dan tinggi dalam pelbagai stail belajar.

ABSTRACT

The purpose of this study is to investigate the effects of the problem-solving method in the teaching aspects of *akidah* improving the critical thinking skills among form four students. The main focus in critical thinking skills is gathering and using information, decision-making, making inference and analogy based on al-Ghazali's (1058-1111) model. This study used the pre-post experimental control factorial design. The sample was drawn from 80 Form Four students two different groups of achievement that is moderate and high-achievers. The study was conducted over a period of 7 weeks involving 9 hours of interaction. The instruments administered were achievement test questions, questionnaire, observation and structured interview. The test question were based on four categories of critical thinking skills that has been suited the teaching Islamic Education by Zaharah Hussin (1995) from Ennis Model (1995), California State Board of Education (1988) and Beyer, B.K (1988). The questionnaire used was from Gregore Learning Profile Model (1979) to measure learning style. The observation to observe behaviour, student tendencing and classroom leaning enviroment. Structured interview was used as triagulasian data. The data collected were analyzed through computer using the SPSS program. The study used descriptive statistics involving frequency and percentage to describe study sample and to answer the research question whereby inferential statistics involving t-test and two-way ANOVA were used to analyse data.

The findings of the study indicate that the problem solving method is effective in increasing student achievement in critical thinking skills involving gathering and using information, making inference and analogy as compared to the traditional method for both groups of achievers. It has been found that the problem solving method is only effective in improving student achievement in decision making among high achievers only and not effective among moderate achievers. The problem solving method is also effective in increasing student interest towards *akidah* aspects for both moderate and high achievers.

PENGHARGAAN

Alhamdulillah saya bersyukur kepada Allah S.W.T. dengan hidayahNya telah menganugerahkan kepada saya idea, semangat dan kekuatan untuk menjalankan kajian tentang Kesan Kaedah Penyelesaian Masalah Pengajaran Akidah Dalam Meningkatkan Kemahiran Berfikir di Kalangan Pelajar Tingkatan Empat. Sepanjang kajian ini, saya telah mendapat sokongan dan kerjasama dari berbagai pihak.

Saya merakamkan rasa penghargaan yang tidak terhingga dan ucapan terima kasih kepada penyelia saya **Profesor Madya Dr. Saedah Hj. Siraj** yang telah mengorbankan banyak masa dan tenaga untuk membimbing dan membantu saya menyelesaikan kajian ini. Saya tidak dapat membalas atas jasa penglibatannya yang bersungguh-sungguh serta profesional hanya Allah sahaja yang akan membalasnya. Amin.

Ucapan terima kasih kepada Kementerian Pendidikan Malaysia yang telah memberi kemudahan dan membiayai pengajian saya. Begitu juga Bahagian Perancangan dan Penyelidikan, Jabatan Pendidikan Wilayah Persekutuan, Kuala Lumpur dan Jabatan Pendidikan Negeri Selangor, yang telah membenarkan saya menjalankan kajian ini di sekolah Daerah Cheras, Kuala Lumpur dan Hulu Langat Selangor. Kepada Pengetua, guru-guru dan pelajar-pelajar yang terlibat diucapkan ribuan terima kasih atas kerjasama dan kesungguhan mereka mencuba segala idea yang terdapat dalam kajian ini.

Ucapan penghargaan berikutnya saya rakamkan kepada Pengetua, Pensyarah dan Pelatih-Pelatih KPLI (Pengajian Islam) di Maktab Perguruan Islam, Bangi dan Kolej Pendidikan Perdana, Shah Alam yang secara sedar atau tidak telah menyumbangkan pelbagai idea untuk menjayakan kajian ini. Terima kasih juga kepada Dr. Jamil bin Ahmad yang secara bermurah hati menyumbangkan idea yang tidak ternilai.

Saya juga menyampaikan penghargaan kepada semua penulis yang saya telah membuat rujukan dalam memberikan aspirasi dan idea yang telah saya ubahsuai dan hayati di mana terkadang-kadang saya tidak dapat mengenal pasti sumber asalnya.

Ucapan terima kasih dan setinggi penghargaan kepada arwah ibu saya Aminah, isteri Puan Hamsiah binti Daud serta anak kami, Siti Aminah dan Siti Fatimah, yang sentiasa memahami dan memberikan dorongan. Begitu juga keluarga kakak (Fatimah) dan adik (Ishak) di atas sokongan dan kerjasama mereka yang tidak mengenal batas waktu untuk saya menyiapkan kajian ini.

Akhir kata, saya memohon dan berserah kepada Allah S.W.T. untuk memberikan ganjaran yang sewajarnya kepada setiap individu yang terlibat secara langsung atau tidak langsung dalam kajian ini. *Jazaka Allahu Khairan Kashiran. Amin.*

KANDUNGAN

	Mukasurat
ABSTRAK	iii
ABSTRACT	iv
PENGHARGAAN	v
KANDUNGAN	vii
SENARAI RAJAH	xii
SENARAI JADUAL	xiii
BAB I : PENGENALAN	1
A Latarbelakang	1
B Penyataan Masalah	6
C Rasional Kajian	16
D Tujuan Kajian	20
E Soalan Kajian	21
F Kepentingan Kajian	22
G Batasan Kajian	23
H Definisi Istilah	24
I Rumusan	26
BAB II : TINJAUAN PENYELIDIKAN DAN KAJIAN BERKAITAN	27
A Penyelesaian Masalah Akidah di zaman Nabi Muhammad S.A.W dan Khulafa ar- Rasyidin	27
B Kaedah Pengajaran - Pembelajaran Akidah dan perkembangannya di Malaysia	32

C	Teori dan Model Pengajaran - Pembelajaran	46
D	Kajian Berkaitan	80
a.	Kajian Berkaitan Pendekatan dan Kaedah Pengajaran	81
b.	Kajian Berkaitan Kaedah Penyelesaian Masalah	87
c.	Kajian Pengajaran dan Pembelajaran Menggunakan Kemahiran Berfikir Kritis	95
d.	Kajian Stail Belajar Pelajar	102
E	Rumusan	106
BAB III	: KAEDAH PENYELIDIKAN	108
A	Kaedah Kajian	108
B	Sampel	110
C	Alat Kajian	111
D	Prosedur Kajian	113
E	Kaedah Penyelesaian Masalah	115
a.	Prinsip Al-Quran dan Al-Hadis Sebagai Sumber Rujukan	116
b.	Prinsip Pengajaran-pembelajaran Berasaskan Kepada Pengalaman	125
c.	Prinsip Menggunakan Kemahiran Membanding Beza, Membuat Keputusan, Membentuk Inferens dan Membentuk Analogi untuk Menjalankan Penyelesaian	126
d.	Prinsip Mengemukakan Soalan-soalan yang Membuka Minda Pelajar	135
e.	Prinsip Menentukan Teknik yang sesuai	137

I	Temubual Berstruktur dan Pemerhatian	194
J	Rumusan	198
BAB V	: RUMUSAN, PERBINCANGAN DAN CADANGAN	199
A	Rumusan	199
B	Perbincangan	204
C	Cadangan-cadangan	222
BIBLIOGRAFI		226
LAMPIRAN		246
A	Jurnal	246
B	Soal Selidik Guru dan Rancangan Pengajaran	261
	a. Soal selidik Latarbelakang Guru	262
	b. Rancangan Pengajaran Aspek Akidah	264
C	Soal Selidik Pelajar, Soalan Ujian dan Skima Jawapan Ujian Pra Pendidikan Islam	285
	a. Soal Selidik Latarbelakang Pelajar	286
	b. Soalan Ujian Pra Pendidikan Islam	289
	c. Skima Jawapan Soalan Ujian Pra Pendidikan Islam	293
D	Soalan Ujian Pasca, Soal Selidik Stail Belajar dan Skima Jawapan Ujian Pasca Pendidikan Islam	311

	a. Soalan Ujian Pasca Pendidikan Islam	312
	b. Soal Selidik Inventori Stail Belajar/Berfikir	316
	c. Skima Jawapan Soalan Ujian Pasca Pendidikan Islam	320
E	Analisis Kod Kemahiran Berfikir Kritis	339
F	Jadual Penentu Ujian (JPU)	342
G	Panduan Soalan Temubual Kumpulan Eksperimen dan Kaedah Kawalan	344
H	Sukatan dan Huraian Sukatan Pelajaran	349
	a. Sukatan Pelajaran Agama Bagi Sekolah Menengah Bantuan Kerajaan - Tauhid KLMS	350
	b. Sukatan pelajaran Pendidikan Islam Sekolah Menengah - Aspek Akidah KBSM	352
	c. Huraian Sukatan Pelajaran Pendidikan Islam aspek Akidah Tingkatan Empat KBSM	356

SENARAI RAJAH

Rajah		Mukasurat
1	: Model Glaser	50
2	: Model Sim	52
3	: Komponen-komponen Pemikiran	53
4	: Model Taxonomy Bloom	59
5	: Model California Thinking Skills Process	60
6	: Model Peningkatan Dan Asuhan Daya Intelek (PADI)	62
7	: Model Proses Penyelesaian Masalah al-Ghazali (1958)	76
8	: Graf Peningkatan Skor Min Kemahiran Mengumpul dan Mengguna Maklumat	174
9	: Graf Peningkatan Skor Min Kemahiran Membuat Keputusan	178
10	: Graf Peningkatan Skor Min Kemahiran Membentuk Inferans	183
11	: Graf Peningkatan Skor Min Kemahiran Membentuk Analogi	188

SENARAI JADUAL

Jadual		Mukasurat
3.1	: Taburan Sample	111
3.2	: Jadual Cadangan Pengajaran Aspek Akidah	114
4.1	: Profil Responden Kajian	165
4.2	: Ujian-t Perbandingan Skor Min Ujian Pra Antara Kumpulan Eksperimen Dengan Kawalan Kemahiran Mengumpul Dan Mengguna Maklumat	167
4.3	: Ujian-t Perbandingan Skor Min Ujian Pra Antara Kumpulan Eksperimen Dengan Kawalan Kemahiran Membuat Keputusan	168
4.4	: Ujian-t Perbandingan Skor Min Ujian Pra Antara Kumpulan Eksperimen Dengan Kawalan Kemahiran Membentuk Inferens	168
4.5	: Ujian-t Perbandingan Skor Min Ujian Pra Antara Kumpulan Eksperimen Dengan Kawalan Kemahiran Membentuk Analogi	169
4.6	: Perbandingan Peningkatan Skor Min Kemahiran Mengumpul Dan Mengguna Maklumat Berdasarkan Kaedah Pengajaran Dan Tahap Pencapaian	171
4.7	: Jadual Analisis ANOVA Dua-Hala Bagi Kemahiran Mengumpul Dan Mengguna Maklumat	172
4.8	: Perbandingan Peningkatan Skor Min Kemahiran Membuat Keputusan Berdasarkan Kaedah Pengajaran Dan Tahap Pencapaian	176
4.9	: Jadual Analisis ANOVA Dua-Hala Kemahiran Membuat Keputusan	176
4.10	: Perbandingan Peningkatan Skor Min Kemahiran Membentuk Inferens Berdasarkan Kaedah Pengajaran Dan Tahap Pencapaian	180

4.11	:	Jadual Analisis ANOVA Dua-Hala Kemahiran Membentuk Inferens	181
4.12	:	Perbandingan Peningkatan Skor Min Kemahiran Membentuk Analogi Berdasarkan Kaedah Pengajaran Dan Tahap Pencapaian	185
4.13	:	Jadual Analisis ANOVA Dua-Hala Kemahiran Membentuk Analogi	186
4.14	:	Perbandingan Frekuensi dan Peratus Pelajar Mengikut Stail Belajar Antara Pelajar Kumpulan Eksperimen Dengan Kumpulan Kawalan	192
4.15	:	Perbandingan Pencapaian Pelajar Kumpulan Eksperimen Dan Kawalan Mengikut Stail Belajar	193
4.16	:	Profil Responden Kajian (Temubual)	195